

Голові разової спеціалізованої вченої ради
із захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
ДФ 20.051.141 Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника
доктору наук з державного управління,
професору Сурай Інні Геннадіївни

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління,
професора Лопушинського Івана Петровича
на дисертаційну роботу Хом'яка Івана Васильовича
на тему «Підвищення ефективності публічного управління
територіальними громадами в умовах невизначеності»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
(галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»)

Актуальність теми дисертації

Наявні проблеми в публічному управлінні територіальними громадами призводять до зростання бідності та зниження темпів економічного зростання, соціальної ізоляції та погіршення якості довкілля. У цьому зв'язку сучасні тенденції та проблеми розвитку органів публічного управління територіальними громадами потребують збільшення місцевого економічного потенціалу та розвитку муніципальних органів управління для раціонального менеджменту, оперативного та ефективного реагування на проблеми громад шляхом демократично обраних та підзвітних місцевих органів влади у співпраці з бізнесом та громадянським суспільством.

Питання підвищення ефективності публічного управління нині є однією із важливих умов для прискорення соціально-економічного розвитку України. Сучасне суспільство очікує від публічних службовців суворого дотримання законності, ефективного та відповідального керівництва, надання якісних послуг мешканцям територіальної громади в цілому та кожному громадянину зокрема.

Це особливо важливо для органів місцевого самоврядування, що посідають важливе місце в загальному управлінні країною. Вони є прямими учасниками в процесі стабілізації суспільства. Їхня діяльність дозволяє розвивати всі гідні ініціативи громадян, надаючи їм потрібного масштабу, а з іншого боку, превентивно спрацювати щодо однозначно неефективних рішень. Робота, що проводиться у цій сфері, сприяє формуванню та збереженню довіри громадян до інститутів публічної влади.

Більше того, муніципальна влада має низку ознак, що дозволяють розглядати її як основу загальної системи управління. Вона здійснює свою діяльність на певній території, на якій розміщені як надавачі публічних послуг та виробники товарів і послуг – місцеве самоврядування, підприємство та організація, так і споживачі – мешканці конкретної громади. Отже, місцеве самоврядування діє не лише на певній території, але й у певному економічному просторі. У той же час процеси функціонування через невелику кількість учасників та невеликий розмір території громади можна легко встановити та контролювати. І саме в такій роботі можна використовувати результати аналізованого дослідження, що, зазвичай, збільшує його практичну цінність.

Усе це визначає актуальність дисертації І.В. Хом'яка для підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності зокрема та розвитку публічного управління в цілому. Останнє підтверджується й тим, що робота виконувалася в межах тематики наукових досліджень Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на основі детального і всебічного опрацювання фактичного матеріалу в межах теми «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації 0120U100494), у межах якої автором розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності публічного управління в умовах невизначеності.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни

Автор сформулював мету дослідження – розроблення теоретичних, методичних та прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності. Відповідно до поставленої мети здобувачем формалізовано предмет (підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності) та об'єкт дослідження (публічне управління територіальними громадами), що змістовно відповідають один одному. Для досягнення поставленої мети автором було розроблено доцільний дизайн дослідження, визначено та успішно вирішено завдання роботи, що повністю розкривають гіпотезу наукового дослідження.

Достовірність та обґрунтованість теоретичних положень, методичних та прикладних розробок, висновків і пропозицій, поданих у роботі, підтверджується доцільною постановкою наукових і практичних завдань, правильним застосуванням методологічних та методичних прийомів. Зокрема, у дослідженні застосовано загальнонаукові і спеціальні методи: аналізу та синтезу, узагальнення, порівняльний та метод

систематизації, моделювання, статистичний аналіз, документальний аналіз, системний аналіз.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що в роботі вирішується важливе науково-теоретичне завдання, яке полягає в обґрунтуванні та розробленні теоретичних, методичних та прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності.

У цілому наукові результати дисертації, присвяченої генезису публічного управління територіальними громадами, заслуговують на позитивну оцінку їх обґрунтованості, достовірності та новизни. Вони демонструють ретельний підхід до аналізу та синтезу різноманітних теоретичних і практичних аспектів, що стосуються досліджуваної проблематики.

Насамперед, обґрунтованість наукових результатів підтверджується глибоким аналізом чинників невизначеності, що вплинули на формування публічного управління територіальними громадами. Автор досліджує не лише сучасну практику публічного управління, але й в контексті формалізації чинників невизначеності – екзогенних, глобальних (ендогенних), зовнішніх національних (ендогенних). Зокрема, детальне дослідження 4-х типів невизначеності публічного управління територіальними громадами за об'єктами свідчить про всебічний розгляд предмета дослідження. Це узгоджується з вимогами наукового обґрунтування, оскільки аналіз предметної області є фундаментальним етапом у підготовці рішень щодо підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності.

Достовірність отриманих результатів забезпечено використанням багатогранного підходу до аналізу. Автор активно залучає емпіричні дані, результати попередніх досліджень, а також експертні оцінки, опитування, що робить висновки більш надійними та аргументованими. Дослідження специфічних проблем системи публічного управління територіальними громадами, таких як інституційно-правові, організаційно-управлінські, фінансові, кадрові, а також соціальні, економічні та екологічні проблеми розвитку територіальних громад, відкриває шлях до конструктивних рішень, що відповідають реаліям сьогодення.

Серед положень наукової новизни дисертаційного дослідження І.В. Хом'яка найбільш вагомими можна визначити такі розробки щодо вдосконалення:

- організаційно-методичних підходів до розроблення стратегічних напрямів підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності;
- методики оцінювання ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності;

– методичних підходів до управління ризиками в системі публічного управління територіальною громадою в умовах невизначеності;

– принципів і підходів до формування і реалізації стандартів управління соціально-економічною та екологічною ефективністю територіальних громад в умовах невизначеності.

Отже, новизна наукових результатів полягає в тому, що вони не тільки систематизують нагромаджений досвід, але й пропонують напрямки підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності в Україні. У цілому можна стверджувати, що поставлене наукове завдання виконано повністю, а наукові результати дисертації є вагомим внеском у розвиток теорії та практики публічного управління в Україні. Вони базуються на всебічному аналізі, демонструють глибоке розуміння складних процесів організації держави і відкривають нові горизонти для дальших наукових досліджень та практичних впроваджень. Визначений рівень достовірності та новизни наукових результатів віддзеркалює науковий потенціал дослідника і його внесок у реформування публічного врядування в Україні.

Сформульовані в дослідженні теоретичні положення та обґрунтовані з їх використанням виконавчими комітетами Калуської та Рогатинської міських рад Івано-Франківської області, у навчальному процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача І.В. Хом'яка повністю відповідає Стандарту вищої освіти України третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня «доктор філософії» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», освітньо-науковій програмі «Публічне управління та адміністрування» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача в науковий напрям публічного управління та адміністрування.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Хом'яка Івана Васильовича є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату, запозичень.

У цілому можемо констатувати відсутність порушень принципів академічної доброчинності, а використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційну роботу написано якісною українською мовою з дотриманням наукового стилю й використанням загальноприйнятої в науці публічного управління та адміністрування термінології. Викладення матеріалу є чітко структурованим, логічно послідовним й обґрунтованим.

Анотація дисертації та основні результати дослідження, що викладені в дисертаційній роботі І. В. Хом'яка, повністю відповідають одне одному: анотація не містить інформацію, що була б відсутньою в дисертації. У цілому, дисертаційну роботу й оприлюднену анотацію оформлено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України.

Дисертація складається зі вступу, 3 розділів та 9 підрозділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації – 351 с., обсяг основного тексту дисертації – 208 с. Дисертація містить 8 таблиць, 35 рисунків та 18 додатків. Список використаних джерел включає 265 найменувань.

Оцінка структури дисертаційної роботи

У вступі автором стисло й чітко подається актуальність теми та ступінь її опрацювання в українському науковому дискурсі; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мета і завдання дослідження; визначення об'єкта й предмета дослідження, основних використаних наукових методів наукового дослідження. Також охарактеризовано основні положення наукової новизни цієї роботи з виокремленням відмінностей авторських новел від наявних напрацювань інших авторів.

Розділ I дисертації присвячено *теоретичним основам підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності*, у ньому охарактеризовано сутність та особливості публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності; здійснено класифікацію критеріїв та структуру ефективності публічного управління територіальними громадами теоретичним засадам дослідження системи територіальної організації влади в Україні, складається з трьох підрозділів, що охоплюють різні аспекти цієї важливої теми.

Розділ II дисертації присвячено *аналізу ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності*, він складається з трьох підрозділів, у яких автор аналізує різні аспекти проблем та резервів ефективності публічного управління територіальними громадами; формує методику оцінювання ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності та

апробує її на прикладі управління в Калуській ТГ Івано-Франківської області.

Розділ III дисертації присвячено варіантам стратегії підвищення ефективності публічного управління в умовах невизначеності та стратегії управління ризиками, що дозволяє врахувати різні аспекти управління; у ньому подано пропозиції щодо вдосконалення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності; запропоновано стандарти управління соціально-економічною та екологічною ефективністю територіальних громад. Він складається з трьох підрозділів, у яких проаналізовано поточні тенденції, проблеми та можливості для досягнення ефективності модернізації органів місцевого самоврядування.

Висновки роботи містять підтвердження гіпотези наукового дослідження та практичні оцінки й рекомендації автора для системи публічного управління територіальними громадами.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертації висвітлено в 12 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 6 – статті в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 – у закордонному періодичному науковому журналі. Додатково відбивають наукові результати дисертації 5 тез доповідей, опублікованих у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Зокрема, результати дисертації було апробовано на 4-х наукових фахових конференціях.

Варто відзначити належний науковий рівень публікацій здобувача та дотримання в цих наукових публікаціях принципів академічної доброчесності.

Таким чином, наукові результати, описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлено в наукових публікаціях здобувача.

Отже, оприлюднення та апробація результатів роботи повною мірою відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 23 вересня 2019 року № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

Дисертаційна робота містить деякі дискусійні положення та зауваження серед яких варто виокремити такі:

1. Як відомо, цифровізація є найважливішою глобальною тенденцією в публічному управлінні, здатною значно підвищити ефективність

діяльності органів публічної влади. Цифрові дані стають головним ресурсом публічного управління, у т. ч. й територіальними громадами. У зв'язку з цим, як нам видається, робота б тільки виграла, якби автор сформував своє бачення щодо розгляду ефективності цифровізації публічного управління та її врахування в інтегральному показнику.

2. В Україні відбувся еволюційний шлях від формування територіальних громад до створення спроможних громад та їх ефективного функціонування. Проте в роботі, на нашу думку, не розглядався цей аспект і, гадаємо, було втрачено такий складник ефективності, як інституційний.

3. Як нам видається, у роботі І.В. Хом'яка замало аналізується закордонний досвід щодо ефективності публічного управління територіальними громадами, що дало б можливість запропонувати свої рекомендації для поліпшення адженди реформ децентралізації.

4. У підрозділі 1.1 «Ефективність публічного управління територіальними громадами: теоретичні основи та умови забезпечення» авторові потрібно було б більш чітко визначити й пояснити показники ефективності, які поділяються на кількісні та якісні, що використовуються дисертантом у дослідженні. Проте, дисертант зупинився лише на кількісних показниках, а деякі якісні показники узагальнено автором тільки на рис. 2.9. Для підвищення обґрунтованості дослідження було б корисно додати опис якісних показників ефективності публічного управління територіальними громадами або обґрунтувати недоцільність їх застосування, що допомогло б підвищити його точність, а також забезпечити відповідність оцінки ефективності загальноприйнятим стандартам.

5. У підрозділі 3.3 «Стратегічні напрями підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності» здійснено спробу визначити вектори підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами. Однак, у цій частині дослідження автором не враховано специфічні українські контексти та виклики, особливо умови воєнного стану та повоєнного відновлення держави, бракує чіткої логічної структури, що ускладнює розуміння послідовності викладу матеріалу. На нашу думку, варто було б структурувати типи територіальних громад й відповідно до них формувати особливості публічного управління, показники та заходи підвищення ефективності, оскільки території, на яких ведуться (велися) бойові дії та «тилові» громади потребують різних підходів до оцінки ефективності та напрямів її підвищення.

У той же час вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальної наукової новизни та практичну значущість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

Уважаю, що дисертаційну роботу здобувача ступеня доктора філософії Хом'яка Івана Васильовича на тему «Підвищення ефективності публічного управління територіальними громадами в умовах невизначеності» виконано на високому науковому рівні, автор не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для публічного управління та адміністрування. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач Хом'як Іван Васильович заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування

Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений працівник освіти України

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ

«06» червня 2025 року